

Kuudestoista kansainvälinen kielitieteen olympiadi

Praha (Tšekki), 26.–30. heinäkuuta 2018

Joukkuekilpailun tehtävä

Membengokren, šavanten ja krinkatin kieliä kuuluvat makro-jäläisen kielikunnan jäläisten kielten haaraan ja puhutaan Brasiliassa. Vaikka nämä kolme kieltä ovat sukulaiskieliä, ne eivät ole keskenään ymmärrettäviä, ja on paljon sanoja, jotka eroavat toisistaan täysin. Esimerkiksi:

	membengokren kieli	šavanten kieli	krinkatin kieli
<i>lääke</i>	pidjy	wede	hemet, hremet (← portugalin <i>remédio</i>)

(a) Alla on šavanten kielen sanoja sekä niiden käännökset membengokren kielelle eri järjestyksessä:

šavanten kieli				
A.	a	<i>yskä</i>	BB.	te <i>sääri</i>
B.	a hã	<i>sinä</i>	CC.	té <i>raaka</i>
C.	bâ	<i>annatto</i>	DD.	tebe <i>kala</i>
D.	bâdâ	<i>aurinko</i>	EE.	to <i>silmä</i>
E.	budu	<i>kaula</i>	FF.	u <i>vesi</i>
F.	buru	<i>pelto</i>	GG.	ubu <i>kärpänen; kääriä</i>
G.	du (yks.), 'wapé (kaks.), 'wasa (mon.)	<i>kantaa</i>	HH.	uhâdâ <i>tapiiri</i>
H.	du ~ di	<i>vatsa</i>	II.	upi <i>koskea</i>
I.	êne	<i>kivi</i>	JJ.	uzâ <i>tuli</i>
J.	hã	<i>vihainen; miesten talo; kylmä; iho/kuori/naisen rinta</i>	KK.	uzé <i>löyhyä</i>
K.	hâdâ	<i>pala metallia</i>	LL.	wa <i>rasva</i>
L.	ma	<i>nandu / kohti, päin, varten</i>	MM.	wa hã <i>minä</i>
M.	me (yks.), wabzu (kaks.), sãmra (mon.)	<i>heittää</i>	NN.	wabu <i>maurinpalmun varsi</i>
N.	mi	<i>puu(aine)</i>	OO.	wada <i>nokka</i>
O.	mo (yks.), ne (kaks.), ai'aba're (mon.)	<i>mennä/tulla</i>	PP.	wano <i>puhjeta</i>
P.	mra	<i>nälkäinen</i>	QQ.	wapru <i>veri</i>
Q.	mro	<i>aviovaimo</i>	RR.	wasi <i>tähti</i>
R.	na	<i>äiti</i>	SS.	wa'õ <i>nenäkarhu</i>
S.	nhi	<i>liha</i>	TT.	wa'ro <i>lämmän/kuuma</i>
T.	nhorõwa	<i>koti</i>	UU.	wa'u <i>neste</i>
U.	nho'udu	<i>miehen rinta</i>	VV.	wĩ (yks.), pã (kaks.), simro (mon.)
V.	no	<i>veli</i>		<i>tappaa</i>
W.	pa	<i>maksa</i>	WW.	zasi <i>pesä</i>
X.	para	<i>jalka</i>	XX.	zé <i>kipu/särkeä/kivistää; kitkerä</i>
Y.	po	<i>litteä</i>	YY.	zu <i>jauhe/jauho</i>
Z.	ré	<i>pihka</i>	ZZ.	'ra <i>poika/tytär</i>
AA.	ta (yks.), rĩ (kaks.), sina (mon.)	<i>poimia, katkaista</i>	AAA.	'rã <i>pää</i>
			BBB.	're <i>istuttaa/kylvää; muna</i>
			CCC.	'ré <i>kuiva</i>
			DDD.	'rê <i>papukaija</i>
			EEE.	'rê (yks.), si (kaks.), hu (mon.)
				<i>syödä</i>
			FFF.	'ro <i>mätä</i>

- (b) Alla on membengokren kielen kysymyksiä ja vastauksia, joita on otettu (pienin muutoksin) sen kielen oppikirjassa löytyvistä vuoropuheluista. Huomatkaa, että kysymykset Q–T ja niiden vastaukset muodostavat yhden vuoropuhelun:

A.	Jām ne ga tē?
B.	Djām ngô `yr ne ga tē?
C.	Djām ngà `yr ne ga tē?
D.	Djām amã tep kīnh?
E.	Djām amã prām?
F.	Djām angryk?
G.	Djām amex?
H.	Mỳj ne akra krēn o nhỹ?
I.	Djām kēn ne ja?
J.	Nhãr anã?
K.	Nhỹm ne bôx?
L.	Djām arỳm ne ga tep krē?
M.	Mỳj kadjy ne ga pur mã tē?
N.	Mỳj myt kam ne ga bôx?
O.	Nhỹm nhõ kax ne wa?
P.	Mỳj ne ja?
Q.	Djām akaprĩre?
R.	Mỳkam akaprĩre?
S.	Mỳj kanê?
T.	Djām arỳm ne ga akra nhõ pidjỳ `yr tē?

1.	Kati. Ikīnh.
2.	Ãã, ngà `yr ne ba tē.
3.	Ãã, imã tep kīnh.
4.	Kati. Ije tep krēn kêt rã`ã.
5.	Para kam ne ba bôx.
6.	Kati. Inhũrkwã `yr ne ba tē.
7.	Kubẽ ne bôx.
8.	Ãã, imã prām.
9.	Ngôkôn ne ja.
10.	Kwỳr kadjy ne ba pur mã tē.
11.	Ikra kanê kam ne ba ikaprĩre.
12.	Tep ne ikra krēn o nhỹ. Djām amã tep kīnh?
13.	Pur mã ne ba tē.
14.	Inã ne pur mã tē.
15.	Ikra kadjy ne ba pidjỳ `yr tē nhỹm arỳm kãjbê mex.
16.	Kati. Ikanê.
17.	Kangro kam mẽ kak kam kanê.
18.	Ãã, ikaprĩre.
19.	Inhõ kax ne ja.
20.	Kati. Pĩ ne wa.

1. Yhdistäkää kysymykset ja niiden vastaukset.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

2. Kääntäkää niin monta lausetta kuin voitte suomeksi.

Alla on muutamia krinkatin kielen sanoja tehdäkseen tehtävänne helpommaksi (c = qu = suomen k):

krinkatin kieli		ẽhmpa	maksa
caj	korin tyyppi	ẽhmpej	hyvä
caprẽehre	surullinen	ẽhmpoht	kaula
caxiire	pieni tähti	ẽhnto	silmä
caxýt jẽeh	puuvilla	ẽh`quẽhn	tykätä/pitää (jostakin)
cohcuj	apina	jaahi	pesä
cohpẽ	barbaari, ei-intiaani	para`cỳm	iltahämärissä
cryht	pala kovapuuta	puj	saapua
cu`cõn	pullokurpitsa	pyht	aurinko, päivä
cwyr	maniokki	ry`my	jo
cỳjpi	hiljainen, herkkä	xỳ	särkeä/kivistää

(c) Kääntäkää suomeksi:

membengokren kieli

1. **Nhỹm ne kukôj pa?**
2. **Nhỹm ne ngôkôn rē?**
3. **Aje kukôj bĩn kêt rã'ã.**
4. **Djãm arỹm ne aprõ kadjät kre?**
5. **Wakõ ne krwỳdy kêt, krẽ ne krwỳdy.**

krinkatin kieli

6. **cohhyh**
7. **cupre**
8. **pohr**
9. **xy**

(d) Kääntäkää šavanten kielelle:

krinkatin kieli

10. **ẽh'tyhç** *kuollut*
11. **ẽhncuu** *täi*

⚠ Membengokren kieli kuuluu jêläisten kielten haaran pohjoisryhmään. Sitä puhuu noin 10 000 kajapo- ja šikrin-kansoihin kuuluvaa ihmistä Parán ja Mato Grosson osavaltioissa Brasiliassa.

Krinkati, timbiran makrokielen kielimuoto, kuuluu myös jêläisten kielten haaran pohjoisryhmään. Sitä puhuu noin 1 000 ihmistä Maranhõn osavaltiossa Brasiliassa.

Šavanten kieli kuuluu jêläisten kielten haaran keskiryhmään. Sitä puhuu noin 15 000 ihmistä Mato Grosson osavaltiossa Brasiliassa.

â, à, é, ê, ô, y ja **ỳ** on vokaalit. **'** on konsonantti (ns. glottaaliklusiili), **dj** \approx *j* englannin sanassa *just*, **j** = suomen *j*, **ng** = *n* suomen sanassa *kenkä*, **nh** \approx *nj* sanassa *konjakki*, **x** \approx *tš* suomen sanassa *Tšekki*. Merkki \sim merkitsee, että vokaali lausutaan nasalisoituna.

- *annatto*: pensas, jonka siemenistä valmistetaan punaista väriainetta.
- *nandu*: strutsia muistuttava lintu.
- *nenäkarhu*: pesukarhulle sukua oleva nisäkäs.

—André Nikulin

Suomalainen teksti: André Nikulin, Miina Norvik.

Onnea matkaan!